

ИЗСЛЕДВАНЕ И АНАЛИЗ НА СТРЕСА В УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЯ, ПОРОДЕН ОТ ДВЕТЕ РАБОТНИ МЕСТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ – В УЧИЛИЩЕ И У ДОМА

Христина Михалева¹

Стресът на работното място представлява едно от най-големите предизвикателства за здравето и безопасността, с което се сблъскват трудещите се в Европа. В България са налице множество проблеми в сферата на здравословните условия на труд, но обект на разглеждане в тази разработка е стресът на работното място, характерен за учителската професия. Актуалността на темата е предопределена от факта, че учителят има две работни места – в училище и у дома. Породената в такъв аспект проблематика не е широко застъпена в национални изследвания. В рамките на представената разработка е направен опит за проследяване на спецификата и зависимостите, характерни за стреса на работното място на учителя.

Ключови думи: професионален стрес при учители, работно място, условия на труд у дома и на работното място

Въведение

Проблемите на стреса на работното място са в основата на дейностите по осигуряване на безопасност и здраве при работа на организации като Европейска агенция за безопасност и здраве при работа – OSHA, Световна Здравна Организация – WHO, Международната организация на труда (МОТ), Професионални Браншови организации, Главна Инспекция по труда и др. Действията им са продиктувани от непосредствения ангажимент на Лисабонската стратегия за увеличаване на работните места и на производителността чрез увеличаване на конкурентоспособността, което изисква двойни усилия от страна на всички участници, за да се подобрят резул-

---

¹ Гл. ас. Христина Михалева – Университет „Проф. д-р Ас. Златаров“, Бургас
Адрес за контакти: ch.michaleva@abv.bg

татите по отношение на здравето и безопасността на работното място в ЕС. В чисто практически план, изпълнението на препоръките на Лисабонската стратегия може да бъде синтезирано в една основна тенденция – превенция на здравето. На първо място, всеки индивид е заинтересован сам за себе си да се грижи за здравето си максимално добре, защото доброто му състояние е „условие номер едно“ за дълъг пълноценен и качествен живот. Усилията от страна на обществото са в малко по различен аспект – „много от проблемите в областта на безопасност и здраве на работното място са изключително скъпо струващи в човешки и във финансов план“ (Доклад на Европейска агенция за безопасност и здраве при работа за 2006 г., 2006 г.). От представеното дотук се определя и актуалността на избраната за разработка тема, а именно – психо-социалните проблеми като стреса по време на работа, изискват насърчаването и изграждането на култура на превенция на трудещите. От съществено значение за учителите е да останат годни както физически, така и психически, за да могат да се възползват от възможностите, предлагани на трудовия пазар, но и за да се насладят на добър жизнен стандарт. „Това означава да се предотврати риска от болести и наранявания, причинени от лоши условия на труд, както и насърчаване на по-здравословен начин на живот.“ (Как искаме да остаряваме?, 2012 г.: с.1)

Стресът на работното място

Според европейската норма „Основа на ергономични съответно психични натоварвания по време на работа“ – EN ISO 10075-1, дефиницията на понятието психично натоварване е следното: „Сборът от всички регистрирани влияния, чийто източник е външната среда и въздействат на психиката на човека“ (Bernhard Badura, Martin Litsch, Christian Vetter, 1999, S.31). Това определение ни дава основание да търсим зависимост между стреса и заобикалящата среда и в случая условията, които предлага работното място. Характерно за учителската професия е трудовият ден да преминава в рамките на обучаващата институция, но особеност на този вид труд е, че много често изпълнението на ежедневните задачи изисква професионалните занимания и активности да продължат и у дома. Масовото обедняване на учителското съсловие принуждава преподавателите да извършват служебните си задължения (у дома) в среда, непригодна и крайно несъответстваща на каквито и да е изисквания за ергономичност, осветеност и пригодност за здравословен труд. Не по различни са условията в образователните институции. Съвременното българско училище е строено и обзавеждано в края на 80-те години на миналия век. Към днешна дата бюджетът му е достатъчен в най – добрия случай за неотложни и козметични ремонти, а за модернизирани на работната среда и подобряване на условията на труд, не може и да се говори. Тези условия превръщат работното място на учителя в една силно стресогенна територия.

Актуалността на темата се доказва от множество проучвания и статистически изследвания, провеждани в световен мащаб. В доказателство на